

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Біліченка Олександра Віталійовича «Формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. Стрімкі зміни в соціокультурному житті нашого суспільства, динамізм і напружений характер професійної діяльності медичних працівників вимагають вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців медичного профілю, формування у них передусім особистісної готовності до реалізації гуманістичних цілей медичної діяльності. Професія медичної сестри має морально-етичну домінанту, що реалізується в глибокому розумінні свого професійного і людського обов'язку, у високій професійній і морально-етичній відповідальності за якість і результати своєї діяльності. Саме професійна етика є важливим регулятором діяльності медичних працівників, забезпечуючи функціонування медицини як соціально-професійної і морально-етичної системи та сфери реалізації особистісних якостей фахівців медичного профілю як її суб'єктів. У зв'язку з цим формування професійної етики є безумовно важливим аспектом професійної підготовки майбутніх медичних сестер.

Дисертантом переконливо доведено важливість проблеми формування професійної етики майбутніх медичних сестер для педагогічної теорії і практики, показано її недостатнє висвітлення у наукових працях, проаналізовано і виокремлено суперечності у системі підготовки майбутніх медичних сестер у медичних коледжах. З огляду на це, не викликає сумнівів актуальність теми дисертаційного дослідження О.В. Біліченка, в якому ставиться мета визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально

перевірити педагогічні умови формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки..

Варто відмітити, що дисертація виконана як складова комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності» (державний реєстраційний номер 0108U001064).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації та автореферату дає підстави стверджувати, що науковий апарат дослідження представлено автором чітко й обґрунтовано. Коректно визначено об'єкт і предмет дослідження, логічно і лаконічно сформульовано його мету та завдання. Ґрунтовний аналіз теоретичних основ проблеми формування професійної етики майбутніх медичних сестер забезпечує належне концептуальне підґрунтя для експериментальної роботи. Достовірність результатів дослідження забезпечується комплексним використанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів, репрезентативністю вибірки та методично коректною організацією педагогічного експерименту.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Дисертаційна робота Олександра Віталійовича Біліченка містить нові наукові положення, що свідчать про вагомий внесок автора у вирішення проблеми удосконалення професійної підготовки майбутніх медичних сестер. Дисертантом уточнено сутність професійної етики майбутніх медичних сестер, описано її структуру, визначено критерії і показники сформованості. У представленій роботі вперше обґрунтовано педагогічні умови формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Необхідно наголосити на практичному значенні результатів проведеного дослідження, що полягає передусім у створенні й впровадженні в освітній

процес медичних коледжів методики формування професійної етики, що забезпечує гуманістичну спрямованість професійної підготовки майбутніх медичних сестер. Заслугують на позитивну оцінку розроблені автором методичні рекомендації, а також навчально-методичний посібник «Основи професійної етики медичних працівників», які можуть знайти застосування у процесі вдосконалення етико-деонтологічної підготовки майбутніх медичних сестер. Розроблений і адаптований автором діагностичний інструментарій може використовуватися з метою здійснення моніторингу формування професійної етики студентів медичного коледжу.

Варто акцентувати увагу на широкому впровадженні результатів виконаного дослідження, матеріали якого використовувалися в освітньому процесі п'яти медичних коледжів Вінницької області. Одержані автором впроваджено в освітній процес Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного (довідка № 313 від 24.05.2019 р.), Гайсинського медичного коледжу (довідка № 116 від 07.05.2019 р.), Бершадського медичного коледжу (довідка № 164 від 23.04.2019 р.), Погребищенського медичного коледжу (довідка № 01-37/140 від 07.05.2019 р.), Могилів-Подільського медичного коледжу (довідка № 01/261 від 21.05.2019 р.).

Основні положення дисертації мають достатній рівень апробації, про що свідчить участь О.В. Біліченка у багатьох міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Результати дослідження висвітлено у 20 одноосібних публікаціях, з них 8 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – в іноземних виданнях, 8 – у матеріалах конференцій, 1 – методичні рекомендації, 1 – навчальний посібник.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі «Теоретичні основи формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» висвітлені теоретичні

засади досліджуваної проблеми, розкрито сутність понять «професійна етика», «професійна медична етика», «лікарська етика», «медична деонтологія», з'ясовано зміст і структуру професійної етики медичної сестри, представлено педагогічну модель її формування у студентів медичного коледжу.

На основі аналізу значної джерельної бази Олександр Віталійович послідовно і логічно розкриває різні аспекти проблеми, зокрема сутність понять «професіоналізм медичного працівника», «норми професійної медичної моралі», «медико-етичний кодекс», «принципи професійної етики медичного працівника». Достатня увага приділяється вивченню різних підходів до розуміння сутності професійної етики медичного працівника та її компонентів, що дало змогу авторові запропонувати робоче визначення професійної етики медичної сестри як професійно важливої інтегративної якості особистості, що поєднує в собі засвоєні у процесі професіоналізації гуманістичні ціннісні орієнтації, професійно-етичні норми та етично значущі особистісні якості, які регулюють професійну діяльність і спілкування. Позитивної оцінки заслуговує детальний аналіз структури професійної етики медичної сестри, в якій дисертант виділяє мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісний і діяльнісний компоненти.

У другому розділі дисертації – «Аналіз сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер» – на основі аналізу змістових характеристик автор визначив критерії й показники сформованості професійної етики майбутніх медичних, проаналізував результати констатувального експерименту дослідження. Варто відмітити чіткість і логічність у визначенні критеріїв і показників сформованості професійної етики у майбутніх медичних сестер.

Відповідно до визначених критеріїв і показників дисертантом було підібрано діагностичні методики для проведення констатувального етапу дослідження, спрямованого на визначення вихідного стану сформованості професійної етики у майбутніх медичних сестер. Методично коректне

застосування діагностичного інструментарію дало змогу авторові визначити й описати три рівні сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер: високий (ціннісно-рефлексивний), середній (нормативно-репродуктивний) і низький (емпірично-інтуїтивний).

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної етики майбутніх медичних сестер» – автором обґрунтовано педагогічні умови формування професійної етики майбутніх медичних сестер, розкрито методику організації та проведення дослідно-експериментальної роботи, узагальнено і проаналізовано її результати.

Олександр Віталійович аргументовано доводить, що формування професійної етики в майбутніх медичних сестер є системним, поліфункціональним процесом, що потребує створення в медичному коледжі комплексної професійно орієнтованої виховної системи, яка задає гуманістичний вектор професійної підготовки студентів. У дисертації докладно розкриті компоненти такої виховної системи, а також описані її основні функції у процесі формування професійної етики майбутніх медичних сестер.

Заслуговує на увагу думка автора щодо важливості забезпечення суб'єктної позиції студентів у процесі формування їх професійної етики в освітньому процесі медичного коледжу. Дисертант доводить, що важливою передумовою забезпечення такої позиції студентів є орієнтація викладача на педагогічну модель фасилітації, яка передбачає створення умов для самовизначення і самореалізації суб'єктів навчання в ціннісному просторі майбутньої професії.

Не викликає сумнівів важливість такої педагогічної умови формування професійної етики майбутніх медичних сестер, як організація діалогічної взаємодії викладачів і студентів, що сприяє формуванню відносин партнерства, взаємної довіри і поваги, завдяки чому активізується ідентифікація студентів з носіями професійно-етичних норм і цінностей. В третьому розділі дисертації докладно

розкриті діалогічні прийоми емоційно-інтелектуального стимулювання професійного становлення майбутніх медичних сестер.

Вагомим внеском О.В. Біліченка у педагогічну теорію і практику можна вважати розроблену методику формування професійної етики майбутніх медичних сестер, яка відображена в авторській моделі, що складається функціонально-цільового, змістово-діяльнісного, управлінсько-технологічного й оцінно-результативного блоків. Необхідно відмітити, що у запропонованій моделі комплексно відображено всі компоненти процесу формування професійної етики студентів, а саме мету, завдання, зміст, принципи, методи і форми роботи, педагогічні умови і результат. Необхідно позитивно оцінити розроблену дисертантом програму формувального експерименту, що включає організаційно-мотиваційний, аналітико-діагностичний, комунікативно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний етапи. Особливого схвалення заслуговує багатий методичний інструментарій, розроблений дисертантом для формування професійної етики майбутніх медичних сестер (моделювання комунікативних ситуацій; ділові і рольові ігри; сценарії професійно орієнтованих морально-етичних бесід з використанням притч, прислів'їв і афоризмів; комплекс підібраних для обговорення зі студентами складних у деонтологічному відношенні дилем, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків).

Аналіз результатів експериментальної роботи здійснювався шляхом відстеження динаміки рівнів сформованості професійної етики в студентів за визначеними критеріями й показниками. Емпірично підтверджено, що реалізація обґрунтованих педагогічних умов і розробленої методики зумовлюють позитивні зміни у компонентах професійної етики майбутніх медичних сестер. Це дає підстави вважати гіпотезу дослідження підтвердженою.

У загальних висновках дисертації відображено основні наукові та практичні результати дослідження. Сформульовані висновки є достатньо аргументованими та відповідають меті і завданням дослідження.

Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок, з них 206 сторінок основного тексту. Додатки, в яких подано діагностичні методики для визначення рівня сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер, а також розроблені методичні матеріали, вдало доповнюють зміст дисертаційної роботи. Список використаних джерел містить 264 найменування, посилання на них в основному тексті здійснено з дотриманням нормативних вимог.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дозволяє стверджувати, що у ньому адекватно відображено зміст і результати проведеної дослідницької роботи. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дискусійні положення, зауваження і побажання до дисертації.
Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу О.В. Біліченка та визнаючи вагомість отриманих результатів, вважаємо за необхідне відмітити певні дискусійні положення та висловити ряд зауважень і побажань.

1. На наш погляд, у першому розділі варто було приділити більшу увагу аналізу нормативно-правових документів, що регламентують професійне спілкування медичних сестер, зокрема, його етико-правові аспекти.
2. Дисертантом належна увага приділена розробці критеріїв і показників сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер. Однак вважаємо, що варто було здійснити більш детальний аналіз інших підходів до вирішення цієї проблеми, запропонованих сучасними дослідниками у контексті формування професійної етики майбутніх медичних працівників.
3. Першою педагогічною умовою формування професійної етики майбутніх медичних сестер дисертант визначив «створення і функціонування в медичному коледжі комплексної професійно орієнтованої виховної

системи». Вважаємо, що в дисертації варто було більш детально розкрити, в чому полягав комплексний характер такої системи і якими методичними засобами він забезпечувався експериментальної роботи.

4. На наш погляд, дослідження значно виграло б за умови вивчення іншомовних джерел з проблем етико-деонтологічної підготовки майбутніх медичних сестер, що збагатило б зміст дисертаційної роботи.

Висловлені побажання і зауваження не знижують наукової цінності дисертації, не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження і є приводом для наукової дискусії.

Загальний висновок. Аналіз дисертації, автореферату і опублікованих праць дає підстави стверджувати, що дослідження «Формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» є завершеною самостійною науковою працею, має вагомe теоретичне і практичне значення та відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор Біліченко Олександр Віталійович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

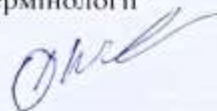
кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

з курсом латинської мови та медичної термінології

Вінницького національного медичного

університету імені М.І. Пирогова

О. Б. Наливайко

Підпис Наливайко О.Б.
Завіряю ст.інж. відділу кадрів
Вінницького національного
медичного університету
ім. М.І. Пирогова
І.В. Марченко
20__г